

ΕΝΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀγαπητὲ κ. Λέαντρε Παλαμᾶ,

Ἄργησα πολὺ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω πὺ λάβατε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στείλετε τὰ δυὸ καλὰ σας φυλλάδια. Πρόθυμα θὰ μὲ συγχωρούσατε ἂν ξέρατε πόσος λίγος καιρὸς μοῦ ἀπομένει.

Διάβασα τὰ ἔργα σας μὲ τὸ ζωηρότερο ἐνδιαφέρον καὶ μ' ἀληθινὴ διανοητικὴ εὐχαρίστηση. Γιὸς ἐνὸς μεγάλου ποιητῆ, πὺ κατὰ τὴ γνώμη μου στέκεται — ἔσο κι ἂν μερικοὶ γυρεύουνε νὰ τ' ἀρνηθοῦνε, — καὶ κριτικὸς βαθὺς καὶ πολύξερὸς, μὲ τὰ πρῶτα σας βήματα στὴ λογοτεχνικὴ ζωὴ μᾶς βεβαιώνετε γιὰ τὴ διπλὴ καὶ περίδοξην αὐτὴ κληρονομικότητα.

Τὰ «**Τραγούδια τοῦ Δοριάνου**» σας δὲν εἶναι κάτι σὰν ἀπλὸ φοιτητικὸ ἡμερολόγιό μονάχα, οὔτε καθάρια περιγραφικὴ ἀφήγησις τοῦ καιροῦ πὺ περάσατε στὴν ξενητιά. Μέσα σ' αὐτὰ νοιώθουμε νὰ σαλεύη ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς στὴν ἄλλην ἄκρη καρδιὰ φλογερὴ καὶ γενναία, βλέπουμε νὰ λάμπη ζωηρὴ φαντασία πὺ ξέρει ν' ἀντικρύζῃ καὶ νὰ ζωγραφίζῃ, ν' ἀντιφεγγίζῃ νοῦς μὲ πλατεϊὰν ἀντίληψιν, γροικοῦμε τέλος τοὺς παλμοὺς μιᾶς λύρας πὺ τὰ πρῶτα τῆς ταιριάσματα μᾶς δίνουν νὰ ἐλπίζουμε γιὰ δυνατὲς μελλόμενες ἁρμονίες.

Στις **Ἑλβετικὲς Ὁρεσ** μ' ἄρεσαν ξεχωριστὰ : Οἱ **Κυριακὲς**, οἱ στυγνὲς ἐκεῖνες Καλβινικὲς Κυριακὲς πὺ μόνη διασκέδασις μᾶς ἀπομένει νὰ παραμονεύουμε καραδοκῶντας νὰ περάσῃ κάποιον γυναικίον φόρεμα στὸν ὀμιχλιασμένον δρόμον. Ἡ **Μάρθα Ἀλαρνῶ**, ἡ παθητικὴ συγκίνηση δυὸ νέων καρδιῶν, πὺ παρηγοριένται γιὰ τὴν ἐξορία τους, ρουφῶντας συντροφικὰ «τὴ μικρότερη στάλα τοῦ ἀπέραντου ἔρωτα». Κι ἀκόμα ἡ ἀξιολύπητη ἐπίσκεψις στὶς **Μαγδαληνὲς**, ἐκεῖ πὺ τ' ἔλο κραιπάλη κίνημα σταματᾷ καὶ πέφτει μπροστὰ στὴν ἐκνευριστικὴ ἀπόγνωσις τῆς ἁμαρτίας.

Στὰ **Βρεταννικὰ Σουρουπώματα** ξαναπαίρνετε τὸ τελευταῖον αὐτὸ θέμα, παραλλάζοντάς το, μὲ τὴν **Ἀμαρτωλὴ Νύχτα**, ἐκεῖ πὺ τὰ κεντήματα τῆς σάρκας δυνατὰ συμβολίζονται μὲ τοὺς μυθικοὺς ἵπποκένταυρους, κι ἀκόμα παραπέρα μὲ τὶς **Νυχτερινὲς Μαυροφόρες**, πὺ ὁ λαχανιασμένος ρυθμὸς τους κάνει δυνατότερη τὴν ἐντύπωσις τῆς λύπης καὶ τῆς φρίκης. Οἱ **Ἀποχαιρετισμοί**, λεπτόνοητη ἀλληγορία, πὺ φανερώνει τὸ βαθμιαῖον οὖσιμον σὰν ἀρχίζουσι καὶ σκοτεινιάζουσι οἱ θύμησις γιὰ νὰ χαθοῦνε μέσα στὴν ἄδυσο τῆς λήθης.

Ἀπὸ τὸ **Γυρισμὸ** ἀγαπῶ τὸ περίλαμπρο συ-

ναπάντημα μὲ τὶς Ἀθηναῖες παιδοῦλες, λυγερὰ κορμιὰ κυματιστὰ πὺ θυμίζουσι «τὶς ἱερὲς ἐλιὲς καὶ τ' ἀρχαῖα τ' ἀνάγλυφα». Μ' ἄρεσουσι ἀκόμη οἱ **Νοσταλγικοὶ Ὁρατισμοί**, ἔτσι μελαγχολικὰ πὺ ξαναγυρίζουσι οἱ πεθαμμένες ἀγάπες· κι ἀκόμα οἱ **Ποιητικὲς Παραλλαγὲς γιὰ κάποιον Κόρη**, δείχνοντας τὸ ἀπατηλὸν τρέξιμον τοῦ νέου πίσω ἀπὸ τὸ γυναικίον ἰδανικὸν πὺ ἔλο καὶ τοῦ ξεφεύγει.

Ὅ,τι κάνει θελχτικὸν τὸ μικρὸν σας βιβλίον, δὲν εἶναι τόσο τὸ θέμα τῶν κομματιῶν πὺ τὸ ἀπαρτίζουν, ὅσο ἡ ἀτομικώτατη πρωτοτυπία τοῦ στὴν ἐκτέλεσιν καὶ στὴν ἐκφρασιν, ἡ λάμπη στὶς ὀλοκαίνουργες εἰκόνες τοῦ καὶ στὰ τολμηρὰ του συνταιριάσματα λέξεων, ἡ δέξια ἐφαρμογὴ τῶν ρυθμῶν στὴ σκέψιν καὶ στὰ σαλέματα τῆς εὐαισθησίας, — ἔλα στολισμένα καὶ σὰν ποτισμένα μὲ νεανικὴ χάριν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς πῶ πῶς ἡ μελέτη σας ἀπάνω στὴ **Φοινικιά** τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ δείχνει μιὰ πολὺ μεγάλη λεπτότητα, στὴν ἀνάλυσιν τῶν πιδ λεπτονόητων ποιητικῶν σκοπῶν. Ξεδιαλύετε λαμπρὰ καὶ κάνετε αἰσθητὴν στὸν ἀναγνώστη τὴν τριπλὴ ὄψιν τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὸ διπλὸν του συμβολισμόν : τὴ Βλάστησιν — Φοινικιά, τὴ Γυναίκα — Φοινικιά, τὴν Ἰδέαν — Φοινικιά. Ὅμως γιὰ ἔλα τοῦτα δὲ σᾶς ὑπόδειξε τίποτα ἐκεῖνος πὺ μᾶς ξεσκέπασε τοὺς πλατειοὺς ποτιστικοὺς δρίζοντες πὺ ἀνοίγονται στὰ σύντομα κομμάτια τοῦ τὰ τιτλοφορημένα «Ἡ Ἀπόκρισις» καὶ ἡ «Σκέψιν ;» Ὅ,τι κι ἂν εἶναι, κάτου ἀπὸ τὸ φῶς πὺ ρίχνει τὸ ἀκριβόλογο ἐξήγημά σας, οἱ ὀμορφιὲς τοῦ ἔργου φωτίζονται καὶ λάμπουσι ἀπὸ πολλαπλὰ φῶτα. Ἡ υἱική σας εὐλάβεια πὺ δικαιολογιέται ἔτσι ταιριαστὰ, δὲ θὰ μποροῦσε κομψότερα νὰ ἐξασκηθῆ σὲ θέμα εὐγενικώτερον.

Θάταν ἐπιθυμητὸν μιὰ ἐργασία τοῦ εἶδους τοῦτου νὰ γίνῃ στὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ μεγάλου ποιητῆ, πὺ τοῦ εἶμαι κ' ἐγὼ ἕνας ἀπὸ τοὺς θερμούς του θαυμαστὰς. Εἶχα τὴν τόλμην νὰ συλλάβω τὸ σχέδιον τοῦτου· τὸν διαβάξω καὶ τὸν ξαναδιαβάξω μὲ τὸ μολύβιν στὸ χέρι. Μάλιστα ἔρηξα ἄταχτα στὸ χαρτὶ διάφορα σημειώματα πὺ χρειάζεται νὰ συμπληρωθοῦν, νὰ συναρμοστοῦν καὶ νὰ συντεθοῦν. Ξέρετε δὲ μὴς ὅτι ὁ συγγραφέας αὐτὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς πιδ δυσκολοσίμωτους, κι ὅσο κανε σ τὸν μελετᾷ, τόσο περισσότερο τοῦ βρίσκει νέες ὀψεις πὺ δὲν τὶς ὑποψιάζοτανε πρῶτα, ἔτσι καθὼς τυχαίνει καὶ στ' ἀνέδασμα τῶν ψηλῶν βουνῶν. Κάποτε τὸ μάτι μας χάνεται πέρα σὲ μακρινὰ σύθαμπα καταχινιάς, σὲ γραμμὲς ἔτσι ἀμφίβολες πὺ πιδ πολὺ τὶς ζωντανεύει ἡ φαντασία παρὰ πὺ τὶς ξανοίγει τὸ μάτι.

Θάχω τάχα τὴ δύναμην, τὸν καιρὸν καὶ τ' ἀναγ-

κτλ χαρίσματα για να κατορθώσω ένα τέτοιο δύσκολο έπιχείρημα ; Είμαι αναγκασμένος να σκορπίζω τὸ νοῦ μου σὲ λογῆς λογῆς ἀσχολίες, ὥστε ἔρχονται στιγμὲς πὸν νοιώθω νὰ μοῦ λείπει τὸ θάρρος. Ὅμως πόσο θὰ ποθοῦσα νὰ γνωρίσω τὸ γαλλικὸ κοινὸ μὲ τὸν τρανὸν αὐτὸν συγγραφέα, ἕναν ἀπὸ τὶς πιδὸ περιλαμπρὲς λογοτεχνικὲς δόξες τῆς σύγχρονης Εὐρώπης.

Νίκαια

EUG. CLÉMENT

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στις 8 τούτου βράδυ βράδυ, παραμονή ενός γίμου, άκουσα στην Απάνου Πάτρα το ακόλουθο τραγούδι που τραγουδούσαν κοπέλες πλεγμένες σε κυκλικό χορό. Παρακαλώ τον Καθηγητή κ. Πολίτη να το σημειώσει.

Ξένε, πού τη βρήκες
(αμαν αμαν)
ξένε, πού τη βρήκες
αφτη τη νια,
την ξανθομαλούσα
(αμαν αμαν)
την ξανθομαλούσα
την Πατρινα ;

Απ' την Πόλη ερχόμουν
(αμαν αμαν)
απ' την Πόλη ερχόμουν
απ' τα νησα,
κι' απ' τη γειτονια της
επερυσα.
Τα βασιλικά της
(αμαν αμαν)
τα βασιλικά της
επότιζε
και τις μιντζουράνες
της δροσίζε.

Έκοψε κλωνάρι
(αμαν αμαν)
έκοψε κλωνάρι
και μουΐδωσε,
μούπε κι' ένα λόγο
και μ' άρεσε.

Ξένε, πού τη βρήκες
κτλ.

Πάτρα, 10. 9. 1912.

ΔΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΣΤΗ ΦΙΛΙΑ

Φιλία! Ὅαση φοινικοστολισμένη !
Στὴ σμαραγδένια σου βαθύσκιατη δροσιά
Λαφραίνει ὁ κόνος μας καὶ μιὰ γαληνεμένη,
Καθάρια ξέγνοιαση γεμίζει τὴν καρδιά.

Σιμά σου βάσανα καὶ θλίψεις καὶ φροντίδες,
Σὰν ἄστρα ὀλόφωτα στὸ διάβα τῆς Αὐγῆς,
Χλωμιάζουν σύντομα, κι ὀλόχρυσες ἐλπίδες
Γλυκοχαράζουνε στὰ πλάτεια τῆς ψυχῆς.

Κι Ἀλήθειαις πάναγνης δροσολουσιμένο ρέμμα
Διαβαίνει ὀλόχαρο τὴ μάγα σου ὁμορφιά,
Κι ἄχνὸ σὰ σκέλεθρο τὸ συντριμμένο ψέμμα
Μεριαρίζει ἀθέλητα στὴν ἄκαρπη ἔρημιά.

Ναί, εἶν' ἡ χάρι σου σταλμένη ἀπ' τὰ οὐράνια
Γλυκειά, παρήγορη, πανώρια, σπλαχνική.
Πλὴν ἄχ! στὴν ἔρημο τοῦ κόσμου τόσο σπάνια
Σὲ βρίσκουν ὄαση δροσάτη, θεϊκή !

ΚΡΗΤΗ

Τραντάζει ἡ Κρήτη σύγκορμη, βογκοῦν τὰ σωθικά της
Λυωμένη λάβα ἀφρομανᾶ, φουσκώνει, κοχλιακᾶ.
Τρανὸν ἠφαίστειο σπρώχνεται νανάψη στὴν καρδιάτης
Νὰ ρίχνη στάχτη σὰ βροχὴ καὶ φλόγα γιὰ δροσιά.

Εὐρώπη, σὺ πὸν τὴ μορφὴ τῆς Θέμιδας ἐπῆρες,
Γιὰ τὸ συμφέρο ν' ἀδικᾶς τρισένδοξες καρδιές ;
Ἐλληνας εἶν' ὁ Κρητικὸς ! τοῦ τῶγραψαν οἱ Μοῖρες,
Καὶ τ' ἀνθρωπίσιο θέλημα τέτοιες δὲ σβνῆ γραφές.

Γιγάντια σὺ καὶ σκιάχτηκες τῆς νιᾶς Τουρκιάς τὸ ρέμα;
Καὶ γιὰ τὸ μισοφέγγαρο ἀρνιέσαι τὸ σταυρό ;
Ἡ βρίσκεις τὰ Κρητόπουλα πὸν λίγο χύσαν αἷμα ;

Ὡ πές το! καὶ τ' ἀνδρειόνησο γιὰ νὰ τὸ λὲν Ἑλλάδα
Θ' ἀρχίσῃ πάλ' ἀφοῦ τὸ θές, μὲ τὸν παλιὸ σκοπὸ
Τὴ βροντοκεραυνόφωνη πολεμο-πατινάδα !

1909

ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Λαιοπελέκτη, χαριτωμένη λύρα
Πὸν χύνεις ἄδολο τραγούδι τρυφερό,